

Cultuureducatie met Kwaliteit

Doorlopende leerlijn theater
Groep 5
Lessenreeks 'basis'

Deze leerlijn is ontwikkeld door CKC & partners.

Rollen

Informatie over 'Rollen'

Groep 5, lessenreeks 'basis', vier lessen van 60 minuten

Doel van de lessenreeks:

De leerlingen leren om hun fysiek in te zetten voor langzame bewegingen, goed naar elkaar te kijken en samen te bewegen. Ze maken kennis met het uitbeelden van verschillende emoties. De leerlingen gebruiken hun houding om verschillende rollen uit te beelden en beelden door het spelen van een rol verschillende locaties uit.

Materiaallijst:

Les 1:	Digibord voor het afspelen van muziek.
Les 2:	Digibord of computer om de tekst van een gedicht op te zoeken.
Les 3:	De beroepenkaartjes van bijlage 1.
Les 4:	Geen.

Les 1: Gebaren, houding, stem

Kopiëren	Politieagent	Ochtendritueel	Je lievelings-ochtend
----------	--------------	----------------	-----------------------

De leerlingen beelden in deze les hun eigen ochtendritueel uit en kopiëren die van anderen in bewegingen. Zij maken kennis met 'spiegelen' waardoor zij samenwerken, elkaars ideeën accepteren, en als leider nieuwe ideeën bedenken.

Les 2: Emoties en mimiek

Naar de tandarts	Emotiekring	De wachtkamer van de tandarts	Je eigen tandarts
------------------	-------------	-------------------------------	-------------------

De leerlingen maken kennis met verschillende emoties. Zij leren aan de hand van een gedicht de verschillende emoties herkennen en uitbeelden. Zij improviseren een korte scène met verschillende emoties.

Les 3: Fysiek spel

Wat zal ik later worden?	Beroepen-estafette	Beroepen-tableaus	Later ben ik...
--------------------------	--------------------	-------------------	-----------------

De leerlingen beelden in tableaus en in bewegingen verschillende beroepen uit. Zij gebruiken hiervoor hun mimiek en fysiek. De leerlingen maken kennis met verschillende rollen die verbonden zijn met de beroepen.

Les 4: Dramatische opbouw (waar)

Wat zijn geheim agenten?	Geleide fantasie	Geheim agent in de sauna	Wie is het?
--------------------------	------------------	--------------------------	-------------

De leerlingen maken kennis met het uitbeelden van verschillende locaties door het uitspelen van het personage 'de geheim agent'. De leerlingen maken hiermee kennis met 'waar' van de 5 w's (wie, wat, waar, waarom en wanneer) die belangrijk zijn bij het maken van een scène.

Deze lessenreeks sluit aan bij de doorlopende leerlijn Cultuureducatie met Kwaliteit in Zoetermeer. Meer informatie over Cultuureducatie met Kwaliteit vind je [hier](#).

De leerlijn theater is ontwikkeld door CKC & partners. Neem bij vragen contact op via primair-onderwijs@ckc-zoetermeer.nl.

Rollen – Gebaren, houding en stem

Groep 5, lessenreeks 'basis', les 1

Lesdoel: De leerlingen leren om hun fysiek in te zetten voor langzame bewegingen, goed naar elkaar te kijken en samen te bewegen.

Benodigde materialen: Digibord voor het afspelen van muziek.

Opdrachten:

Kopiëren	Politieagent	Ochtendritueel	Je lievelings-ochtend
----------	--------------	----------------	-----------------------

Introductie:

De leerlingen beelden in deze les hun eigen ochtendritueel uit en kopiëren die van anderen in bewegingen. Zij maken kennis met 'spiegelen' waardoor zij samenwerken, elkaars ideeën accepteren, en als leider nieuwe ideeën bedenken.

Oriënteren: Kopiëren	5 minuten
Opdracht: Ga met de leerlingen in een kring staan en vertel dat het ochtendritueel centraal staat. Vraag de leerlingen of zij weten wat een ochtendritueel is laat hen een aantal onderdelen ervan benoemen zoals tandenpoetsen, theedrinken, haren borstelen, schoenen aantrekken etc. Beeld de handelingen van het ochtendritueel uit en laat de leerlingen dit zo exact mogelijk na doen. Of laat één van de leerlingen het uitbeelden en doe het met de rest van de leerlingen na. Vertel de leerlingen dat het exact nadoen van bewegingen en handelingen bij toneelspelen 'spiegelen' heet.	
Reflecteren: Bespreek met de leerlingen of het spiegelen moeilijk is. Kunnen zij tips bedenken waardoor het makkelijker is? Gaat het makkelijker of moeilijker als de bewegingen langzaam zijn?	

Onderzoeken: Politieagent	15 minuten
Opdracht: Ga met de leerlingen in een kring staan en vertel de leerlingen dat zij jou zo precies mogelijk moeten spiegelen. Maak langzame bewegingen met een van je ledematen door bijvoorbeeld met je arm langzaam om hoog te gaan en weer naar beneden, weer omhoog en tik je neus aan etc. Als het spiegelen goed gaat, geef dan één van de leerlingen de taak om de leider te zijn. De andere leerlingen volgen. Laat de leerlingen oefenen met verschillende leiders. Kies vervolgens een leerling uit die de politieagent is. De politieagent gaat naar de gang zodat de rest van de leerlingen kunnen afspreken wie de leider is van de bewegingen. De rest van de leerlingen zullen de bewegingen volgen. Laat de politieagent terugkomen. Hij of zij moet nu door heel goed te kijken proberen te achterhalen wie de leider is van de bewegingen. De politieagent heeft drie kansen om te raden. Daarna is een andere leerling de politieagent. Herhaal dit een aantal keer. Tip: gebruik eventueel muziek waar de leerlingen bewegingen op kunnen maken.	
Reflecteren: Bespreek na elke ronde met de leerlingen hoe de politieagent heeft ontdekt wie de leider van de bewegingen is. Hoe kun je ervoor zorgen dat het moeilijker is om dit te raden?	

Uitvoeren: Ochtendritueel	30 minuten
Opdracht: Verdeel de klas in duo's. Van elke duo is een leerling A en de ander B. Laat de tweetallen verspreid door de ruimte een plekje vinden. Vertel de leerlingen dat de A-leerlingen straks voor 'een spiegel' gaan staan en langzame bewegingen maken. De B-leerlingen zijn het spiegelbeeld en doen de bewegingen zo goed mogelijk na. Vertel de leerlingen een ochtendritueel wat zij meteen uitbeelden en spiegelen. De A-leerlingen beelden uit, de B-leerlingen kopiëren de bewegingen. Bijvoorbeeld: "Ik lig in mijn bed te slapen (alle leerlingen gaan op de grond liggen met hun ogen dicht), ik word wakker en rek me uit (de A-leerlingen gaan zitten en rekken zich uit, de B-leerlingen doen precies hetzelfde na), ik trek mijn pantoffels aan." etc. Wissel halverwege het verhaal de A- en B-leerlingen om, dan leidt A en volgt B. Vertel de leerlingen vervolgens dat zij hun eigen ochtendritueel mogen uitbeelden. De A-leerlingen beelden uit terwijl de B-leerlingen volgen. Daarna worden de rollen omgedraaid. Zijn er één of meerdere duo's die elkaar mooi volgen? Laat hen hun ochtendritueel tonen aan de hele klas. Variatie: Laat de leerlingen bewegingen maken zonder dat is afgesproken wie de leider en wie de volger is. Dit moeten de leerlingen zonder te bespreken samen ontdekken. Laat hen elkaar uit dagen in het maken van gekke en of grote bewegingen. Tip: Gebruik ter ondersteuning instrumentale muziek .	
Reflecteren: Bespreek met de leerlingen of het lukt om zonder afspraken te spiegelen. Wat helpt je erbij om het goed te laten gaan?	

Evaluëren: Je lievelingsochtend

10 minuten

Opdracht: Houd dezelfde duo's als in de vorige opdracht en vraag de leerlingen met elkaar te bespreken hoe hun lievelingsochtend eruitziet. Zit je in je pyjama Donald Ducks te lezen? Of slaap je heel lang uit? Of ga je slakken vangen in de tuin? Laat de leerlingen aan elkaar uitbeelden wat het belangrijkste onderdeel is van de lievelingsochtend.

Reflecteren: Vraag de leerlingen waarom zij denken dat spiegelen belangrijk is bij toneelspelen. Het is een oefening voor o.a. concentratie, accepteren van spelimpulsen en samenspel.

Rollen – Emoties en mimiek

Groep 5, lessenreeks 'basis', les 2

Lesdoel: De leerlingen maken kennis met het uitbeelden van verschillende emoties.

Benodigde materialen: Digibord of computer om de tekst van een gedicht op te zoeken.

Opdrachten:

Naar de tandarts	Emotiekring	De wachtkamer van de tandarts	Je eigen tandarts
------------------	-------------	-------------------------------	-------------------

Introductie:

De leerlingen maken kennis met verschillende emoties. Zij leren aan de hand van een gedicht de verschillende emoties herkennen en uitbeelden. Zij improviseren een korte scène met verschillende emoties.

Oriënteren: Naar de tandarts	5 minuten
Opdracht: Vertel de leerlingen dat deze les gaat over emoties. Vertel dat je het gedicht 'Naar de tandarts' van Annie M.G. Schmidt gaat voorlezen en dat zij vooral moeten opletten welke emoties in het gedicht worden genoemd. Lees het gedicht via deze link voor (scroll naar het zevende gedicht). Bespreek met de leerlingen de emoties die in het gedicht voorkomen (o.a. enthousiasme, verdriet, boos, angst, trots)	
Reflecteren: Vraag met de leerlingen of zij nog meer emoties kunnen opnoemen (o.a. de basisemoties boos, bang, blij en bedroefd).	

Onderzoeken: Emotiekring	15 minuten
Opdracht: Ga met de leerlingen in een kring staan. Vertel de leerlingen dat je een aantal situaties uit het gedicht zal noemen. De leerlingen beelden dan de situatie in drie tellen in een individueel tableau uit. Een tableau is een levend schilderij / levende foto. De leerlingen staan stokstijf stil in een bepaalde houding en gezichtsuitdrukking waardoor ze iets uitbeelden. Bij het maken van een tableau zijn een aantal spelregels: je blijft van elkaar af, je beeldt uit zonder te praten en je houdt het beeld een aantal seconden vast. Noem bijvoorbeeld: de tante van Jan Hein heeft een leuke verrassing - Jan Hein begon te brullen - Jan Hein zat heel zielig en klein op de kast - Jan Hein was zo bang dat zijn tante hem bij zijn oren naar de tandarts moest sleuren. Coach de leerlingen hierbij op het duidelijk uitbeelden van de emoties die bij de situaties horen en/of spreek met de leerlingen af dat wanneer je in je handen klappt, de emotie vergroot wordt (uitbeelden met het hele lijf en gezichtsuitdrukking). Extra: Tik één van de leerlingen 'tot leven'. Hij/ zij mag de handeling met beweging en stem uitbeelden.	
Reflecteren: Bespreek met de leerlingen waar zij op moeten letten bij het spelen van de emoties. Wat maakt dat duidelijk om welke emotie het gaat?	

Uitvoeren: De wachtkamer van de tandarts	30 minuten
Opdracht: De leerlingen spelen de emotionele wachtkamer van de tandarts. Zet een paar stoelen of een bankje klaar als wachtkamer en kies ongeveer zes leerlingen uit die naar de tandarts gaan. Eén van de leerlingen speelt de receptionist. De receptionist ontvangt de patiënten/leerlingen in de wachtkamer. Eén voor één komen de leerlingen de wachtkamer van de tandarts binnen. Elke leerling kiest een emotie en verbeeldt deze (bijvoorbeeld boos, bang, blij, bedroefd, verschrikt, verrast, zenuwachtig, verliefd, verlegen). Alle mensen in de wachtkamer nemen deze emotie over. Het is belangrijk dat de leerlingen die de wachtkamer in komen lopen, de emotie duidelijk spelen zodat deze meteen door iedereen kan worden overgenomen. Herhaal deze opdracht met zes andere leerlingen totdat alle leerlingen bij de tandarts zijn geweest. Tip: Kies ervoor om om de eerste (paar) keer zonder tekst te spelen. Als er later met tekst wordt gespeeld en er wordt veel door elkaar heen gepraat, leg dan het spel stil en bespreek met de leerlingen hoe dat opgelost kan worden. Maak vervolgens groepjes van vier à vijf leerlingen. Vertel de leerlingen dat zij een scène gaan maken over een bezoek aan de tandarts. Laat elke leerling een rol kiezen (tandarts, receptionist, assistent, patiënt etc.) en hen samen bepalen wat er bij de tandarts gebeurt en welke emotie(s) daarbij horen. Geef de leerlingen 5-10 minuten om de scène voor te bereiden. De leerlingen presenteren de scènes vervolgens aan elkaar.	
Reflecteren: Bespreek met de leerlingen of het duidelijk was welke emoties er gespeeld werden. Waar zag je dat aan?	

Evaluëren: Je eigen tandarts

10 minuten

Opdracht: Ga met de leerlingen in een kring staan en vraag de leerlingen welke emotie zij zelf hebben als ze naar de tandarts moeten. Is er iemand bang voor de tandarts of vind iemand het juist leuk? Laat iedere leerling de emotie die zij ervaren bij de tandarts uitbeelden in een tableau. De andere leerlingen raden om welke emotie het gaat.

Reflecteren: Bespreek met de leerlingen wanneer een emotie herkenbaar is. Waarom zou dit handig zijn om te trainen voor toneel?

Rollen – Fysiek spel

Groep 5, lessenreeks 'basis', les 3

Lesdoel: De leerlingen gebruiken hun houding om verschillende rollen uit te beelden.
Benodigde materialen: De beroepenkaartjes van bijlage 1.
Opdrachten:

Wat zal ik later worden?	Beroepen-estafette	Beroepen-tableaus	Later ben ik...
--------------------------	--------------------	-------------------	-----------------

Introductie:

De leerlingen beelden in tableaus en in bewegingen verschillende beroepen uit. Zij gebruiken hiervoor hun mimiek en fysiek. De leerlingen maken kennis met verschillende rollen die verbonden zijn met de beroepen.

Oriënteren:	Wat zal ik later worden?	5 minuten
Opdracht: Vertel de leerlingen dat je het gedicht 'Wat zal ik later worden?' van Marianne Busser & Ron Schröder gaat voorlezen. Lees het gedicht via deze link voor (scroll naar bladzijde 10). Vraag de leerlingen of zij kunnen opnoemen welke beroepen er in het gedicht voorkwamen. Antwoorden: groenteman, bakker, brandweerman, dokter, filmster, kok, schilder, slager, agent, goochelaar.		
Reflecteren: In het gedicht komt ook 'een held' voor. Bespreek met de leerlingen of dit een beroep is. Zo niet, wat is het dan wel? Kun je ervoor kiezen om een held te zijn?		

Onderzoeken:	Beroepenestafette	15 minuten
Opdracht: Verdeel de klas in twee groepen, noem ze groep 1 en groep 2 en laat ieder aan een kant van de ruimte zitten. Deze twee groepen gaan tegen elkaar strijden in de beroepenestafette. De groep die de meeste beroepen heeft uitgebeeld, heeft gewonnen. Gebruik de kaartjes uit bijlage 1. Groep 1 begint. Zij hebben één minuut om zo veel mogelijk beroepen uit te beelden (gebruik een stopwatch om de tijd in de gaten te houden). Geef twee of drie leerlingen van groep 1 een beroepenkaartje. Deze leerlingen beelden zo snel maar ook zo nauwkeurig mogelijk het beroep uit dat op het kaartje staat. De leerlingen van hun eigen groep (groep 1) moeten raden welk beroep het is. Zodra het geraden is, komen de volgende twee of drie leerlingen een beroepenkaartje halen. Dit gaat door totdat de minuut om is. Houd bij hoeveel beroepen de groep geraden heeft. Dan is de volgende groep aan de beurt. De winnaar is de groep die de meeste beroepen heeft geraden. Deze opdracht kan ook gedaan worden zonder kaartjes. Dan bedenken de leerlingen zelf de beroepen om uit te beelden.		
Reflecteren: Bespreek met de leerlingen welk beroep het duidelijkst werd uitgebeeld en waarom.		

Uitvoeren:	Beroepentableaus	30 minuten
Opdracht: Verdeel de klas in groepjes van drie à vier leerlingen. Elk groepje krijgt een van de beroepenkaartjes uit bijlage 1. De leerlingen hebben 10-15 minuten de tijd om een tableau voor te bereiden van het beroep waarbij de leerlingen verschillende rollen aannemen. Bij het uitbeelden van het beroep kapper bijvoorbeeld is één van de leerlingen een kapper, de ander is de klant die geknipt wordt en de derde leerling is kappersassistent en veegt de geknipte haren bij elkaar. Stimuleer de leerlingen om een groot tableau neer te zetten, waarbij zowel met houding en mimiek (gezichtsuitdrukking) gespeeld wordt. Laat de leerlingen de ruimte volledig gebruiken zodat ze niet op een kluitje spelen. De leerlingen presenteren de tableaus aan elkaar en raden om welk beroep het gaat. Tip: nadat de leerlingen het tableau gedurende vijf tellen hebben getoond kan het tableau tot leven komen en spelen de leerlingen in een korte scène het beroep uit.		
Reflecteren: Vraag de leerlingen waaraan ze zagen welk beroep werd uitgebeeld. Wat zag er mooi uit en wat zou er volgende keer nog beter kunnen?		

Evalueren:	Later ben ik...	10 minuten
Opdracht: Ga met de leerlingen in een kring zitten. Vraag de leerlingen of zij willen bedenken wat zij later willen worden. Zij mogen dit niet hardop zeggen. Laat elke leerling om de beurt in een paar tellen uitbeelden welk beroep zij zouden kiezen. De rest van de klas raadt om welk beroep het gaat.		
Reflecteren: Bespreek met de leerlingen waarom ze voor een bepaald beroep zouden kiezen. Is er iemand in de familie met hetzelfde beroep?		

Rollen – Dramatische opbouw (waar)

Groep 5, lessenreeks 'basis', les 4

Lesdoel: De leerlingen beelden door het spelen van een rol verschillende locaties uit.

Benodigde materialen: -

Opdrachten:

Wat zijn geheim agenten?	Geleide fantasie.	Geheim agent in de sauna.	Wie is het?
--------------------------	-------------------	---------------------------	-------------

Introductie:

De leerlingen maken kennis met het uitbeelden van verschillende locaties door het uitspelen van het personage 'de geheim agent'. De leerlingen maken hiermee kennis met 'waar' van de 5 w's (wie, wat, waar, waarom en wanneer) die belangrijk zijn bij het maken van een scène.

Oriënteren: Wat zijn geheim agenten?	5 minuten
Opdracht: Ga met de leerlingen in een kring zitten en vraag hen of ze weten wat geheim agenten zijn en wat zij doen. Een ander woord voor geheim agenten is spion. Een spion probeert op een stiekeme en vaak illegale manier informatie te krijgen voor zijn/haar baas, vaak de overheid of bedrijven. Vraag de leerlingen of zij weleens een spion in een film hebben gezien, zoals 007 in James Bond of Sam, Alex en Clover uit Totally Spies. Laat de leerlingen om de beurt op staan en in een tableau van een geheim agent stan.	
Reflecteren: Bespreek met de leerlingen waaraan je kunt zien dat iemand een geheim agent is. Kijkt hij/zij stiekem? Verstoort hij/zij iets? Of zie je het eigenlijk helemaal niet?	

Onderzoeken: Geleide fantasie	15 minuten
Opdracht: Vertel de leerlingen dat je een verhaal gaat vertellen over geheim agent B404 en dat iedere leerling dit mag uitbeelden. De leerlingen doen dit tegelijkertijd maar wel individueel. Het was 's ochtends vroeg. Geheim agent B404 staat in het donker op de hoek van de straat, met zijn rug tegen de muur. Hij kijkt om zich heen en doet stilletjes twee stappen naar voren. Niets te zien. Snel en geluidloos steekt hij de straat over. Bij de grote groene deur staat hij stil. Snel kijkt hij om zich heen, steekt zijn hand in zijn broekzak en haalt er een grote verroeste sleutel uit. Hij steekt 'm in het slot, draait de sleutel om en duwt voorzichtig de deur een kiertje open. Agent B404 kijkt om het hoekje van de deur en glipt de donkere gang in. Hij doet de deur dicht en kijkt om zich heen. Hij ziet laserstralen door de ruimte en een camera in de hoek hangen. Voorzichtig schuifelt hij langs de muur zodat de camera hem niet ziet. Dan kruipt hij op zijn knieën over de vloer, dan op zijn buik, weer op zijn knieën en gaat opgelucht staan. Het is gelukt. Hij is door de beveiliging heen gekomen. Agent B404 loopt de kamer naast hem in. Vastberaden sluipt hij naar het grootste schilderij in de kamer. Hij tilt het zware schilderij van de muur en zet het op de grond. Achter het schilderij zit een kluis. Agent B404 legt zijn oor tegen het cijferslot en draait aan de schijf, naar rechts, naar links en weer naar rechts. Klik. De kluis springt open. Het deurtje slaat tegen zijn wang aan. Agent B404 schreeuwt het uit van de pijn AU! Meteen gaat het alarm loeiend aan. Lichten flitsen en het kabaal is oorverdovend. Agent B404 schrikt, kijkt vliegensvlug om zich heen. Graait in de kluis en pakt er snel een stapel papieren uit. Zo snel als hij kan rent Agent B404 weg. Door de gang, voordeur uit, de straat op. Eenmaal op straat staat Agent B404 stil, kijkt om zich heen, steekt de papieren in zijn jaszak en loopt verder alsof er niets is gebeurd.	
Reflecteren: In het verhaal wordt een verroeste sleutel gebruikt om de grote groene deur te openen. Spionnen zouden ook een 'gadget' kunnen gebruiken. Fantasieer met de leerlingen over een gadget die een deur zou kunnen openen. Hoe de gadget eruit? Zou die nog meer kunnen dan het openen van een deur?	

Uitvoeren: Geheim agent in de sauna	30 minuten
Opdracht: Verdeel de leerlingen in groepjes van drie of vier leerlingen en vertel hen dat zij geheime agenten zijn die een grote diamant moeten zoeken. De diamant is verstoort op een geheime locatie. De geheim agenten krijgen straks te horen welke locatie dit is. De leerlingen bedenken een scène van ongeveer drie à vier minuten waarin de agenten de diamant vinden. Ze mogen daarbij maximaal twee 'gadgets' gebruiken. Uit de scène moet blijken om welke locatie het gaat en wat voor gadgets het zijn. In de scène mag niet gesproken worden. Wel mogen de gadgets geluiden maken zoals 'bliiep', 'psssst' etc. Geef elk groepje een van de locatiekaartjes uit bijlage 2. De leerlingen hebben 10-20 minuten nodig om de scène voor te bereiden. Presenteer de scènes aan elkaar.	
Reflecteren: Bespreek met de leerlingen wanneer duidelijk werd om wat voor ruimte en gadgets het ging. Wat hoort er specifiek bij die locatie?	

Evaluëren: Wie is het?

10 minuten

Opdracht: Ga met de leerlingen in een kring zitten en vertel dat er straks drie detectives zijn en een leerling wordt aangewezen die geheim agent is. Deze geheim agent kan door te knipogen iemand in slaap laten vallen. De detectives moeten te achterhalen wie de geheim agent is. Kies drie leerlingen die detective zijn en op de gang moeten wachten. Spreek met de overige leerlingen af wie de geheim agent is. Laat de detectives terugkomen. De geheim agent probeert zo stiekem mogelijk alle leerlingen in de kring te laten slapen. De detectives moeten de geheim agent proberen aan te wijzen. Deze opdracht kan een aantal keren herhaald worden.

Reflecteren: Bespreek met de leerlingen wat er voor nodig is om een goede geheim agent te zijn. Gedraag je je opvallend of juist niet?

Bijlagen

Beroepenkaartjes

Schrijver	Juf/ Meester	Koorddanser
Breakdancer	Zanger	Koning/ Koningin
Voetballer	Visser	Brandweerman
Buschauffeur	Dokter	Kapper
Bakker	Tandarts	Piloot

Schilder	Politieagent	Jongleur
Ballerina	Gitarist	Dokter
Hockeyer	Paardrijder/Paardrijdster	Tuinman
Timmerman	Piloot	Ober
Slager	Presentator	Stewardess

Bijlagen

Locatiekaartjes

Sauna	Kelder	Levensgrote kluis
Zwembad	Supermarkt	Pretpark
Markt	Ziekenhuis	Kleuterklas
Onder water	Trein	Verlaten gebouw